
Marija Kozar-Mukič

Kdo smo?

(O identiteti Slovencev med Muro in Rabo)

Poimenovanje prebivalcev pokrajine med Muro in Rabo se je - v latinščini, nemščini, madžarščini in slovenščini - v raznih zgodovinskih obdobjih in kontekstih spreminjalo: Districtus Transmuranus, Bezirk der Winden, Tótság, Vendvidék, Slovenska okroglina, Slovenska krajina. Sami se imenujejo »Slóven, Slovenec, Slovence, Slovenje«.

In different historical periods and different contexts the region between the rivers Mura and Raba was called differently; in Latin District Transmuranus, in German Bezirk der Winden, in Hungarian Tótság, Vendvidék, in Slovene Slovenska okroglina, Slovenska krajina. The natives call themselves "Slóven, Slovenec, Slovence, Slovenje".

Poimenovanje prebivalcev pokrajine med Muro in Rabo se je v raznih zgodovinskih obdobjih in okoliščinah spreminjalo. Mejniki teh obdobjev so letnice 1867, 1919, 1941-1945 in 1989. Največji med temi je leto 1919. Do tega leta so živeli skupaj v županiji Vas in Zala madžarske države – v pokrajini, ki so jo v latinščini, nemščini, madžarščini in slovenščini imenovali: *Districtus Transmuranus, Bezirk der Winden, Tótság, Vendvidék, Slovenska okroglina, Slovenska krajina*. Po trianonski mirovni pogodbi (1920) je devet slovenskih vasi v okolici Monoštra (Szentgotthárd) ostalo na Madžarskem, druge vasi Slovenske krajine so bile priključene h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Pokrajina med državno mejo in Muro je dobila ime *Prekmurje*, med državno mejo in Rabo pa *Porabje* (po 1945).

Poimenovanja do l. 1867

Prvo znano poimenovanje je zapisano v listini iz leta 1221, kjer je ime Slovenske vasi (danes del Monoštra) omenjeno kot *«villa Sclavorum»*.¹ Leta 1539 je med študenti na

¹ Urkundenbuch des Burgenlandes...Bd. I.Graz-Köln 1955, 83.

luteranski univerzi v Wittenbergu omenjen neki »Panonec« Gašpar iz Monoštra. V istem stoletju (1587) se pojavi prvič različica izraza »Vend« v latinskem naslovu Slovenskega obrednika - »Agenda Vandalica.«² V naslovu protestantske vizitacije iz leta 1627 so označene župnije med Muro in Rabo s pridevnikom »Schlavo-vendorum.«³

Pisatelji med Muro in Rabo so v 18. stoletju uporabljali v naslovih in besedilu svojih del za svoj jezik in narod izraze »slovenski, Sloven«. Franc Temlin je svoj Mali katekizem l. 1715 prevedel »na szlovenski jezik«. Leta 1725 je izšel »Abecedarium szlowenszko«. Mihael Sever je svoj prevod »Réd zvelicsansztva« l. 1747 posvetil »lűblenomi szlovenskomi narodi«. Štefan Kűzmič je prevedel »Nouvi zűkon ali testamentom...zdaj oprvics z grcskoga na sztűri szlovenszki jezik« in ga je l. 1771 posvetil »našim med Murom in Rabom prebivajoučim Szlovenom.«⁴

Műtyűs Rűth je v prvem madžarskem časopisu (A Magyar Hűrmondű) l. 1780 poročal o prebivalcih med Muro in Rabo. Pokrajino imenuje »Tűtsűgű«, njene prebivalce pa »Bűmhűtzek.« Omenja, da jim pravijo latinsko »Vandalusok«, »čűprav s starimi Vandali niso v večjem sorodstvu kakor Madűari z Zamorci.«⁵

Istvűn Sűndor je l. 1796 pisal o naselitvi, etnični pripadnosti in poimenovanju Slovencev na Madűarskem. Ugotovil je, da ogrski Slovenci pripadajo istemu jeziku in narodnosti kot Slovenci onstran Mure. Zanikal pa je, da so Vandali, ki so pred Slovenci živel med Muro in Rabo, bili Slovani:

»Pred prihodom Madűarov so nekoč živel Slovenci (Tűtok) tudi ob Blatnem jezeru, ki so jih Madűari porinili delno v ŷupanijo Vas in Zala, delno v deűelo ŷtajersko in Kranjsko. Imenovali so jih 'Bűmhűtze, wenden, windische.«⁶

V Bitnitz-Koűiű-űaploviűevih poroűilih z zaűetka 19. stoletja je definirana pokrajina in ljudstvo med Muro in Rabo z izrazi, s katerimi jih omenjajo drugi in katere uporabljajo sami zase. Bitnitz pravi, da so drugi imenovali ta narod »Vandal, Vinid, Vened«. Sami teh izrazov zase nikoli niso uporabljali, v svoji materinűi se imenujejo Slovenci (»szlovenekű). Madűari so jih imenovali: Tűt, Bűmhűcz. Koűiű je zapisal v svojem uvodu, da Madűari imenujejo prebivalce med Muro in Rabo »Vandalus«, toda nepravilno. Njihov pravilnejűi naziv je »Vendus-Tűt«, oziroma, kakor oni sami sebe imenujejo »Szlovenzi«. Ime »Bűmhűcz« se nanaűa le na del prebivalcev te pokrajine. In sicer v ŷtevanovcih in delu ŷupnije Dolenci, ker ti pogosto uporabljajo űrki ő in ŷ. űaploviű v neműkem prevodu o Slovencih in Hrvatih prevzema izraze od Bitnitza in Koűiűa.⁷

² Franc Sebjaniű, Protestantsko gibanje panonskih Slovencev, Murska Sobota 1977, 14-15.

³ Ivan Zelko, Gradivo za zgodovino reformacije v Prekmurju, űZN 1, 1973.

⁴ Franc Temlin, Mali Katechismus, tou je tou krűtki nűvuk vűre kersűhűnszke dűvno nigda, po D. Luther Martonni z szűetoga pűszma vkűp zebrűni ino za droune Deczű volo szpűszani. Zदै pak na szlovenszki jezik preloseni. Sűmpano v-Saxonii v-mesűti Halla imenűvanom po Zeitler Andrasi. Anno 1715.

Abecedarium szlowenszko, za drobno detzo, vűn szpűscheno. V-leti MDCCXXV.

Mihael Sever, Rűd zvelicsűnsztva. Sűmpano v-Halli Saxonszkoj, v-leti 1747.

űtevan Kűzmiű, Nouvi zűkon ali testamentom goszpodna nasega Jezusa Krisztusa zdaj oprvics z grcskoga na sztűri szlovenszki jezik obrnyeni po Stevan Kűzmiűci surdűnszkom. F. v Halli Saűonskoj MDCCLXXI.

⁵ A Magyar Hűrmondű 1780. 35. levűl (pismo).

Bűmhűtze je iz slov. bomec. Izraz izvira iz »bogme« in oznaűuje tistega, ki ima navado »bohmeűiti«, prim. I. Mauűec v Novak, Slovensko Porabje, Lj., 1945, 19.

⁶ Istvűn, Sűndor, Sokfűle IV.k. Gyűr 1796.

⁷ Bitnitz, Lajos, A Vas űs Sala Vűrmegeyű Tűtokrűl. (O Slovencih v ŷupaniji Vas in Zala.), Tudoműnyos gyűjteműny, 1819, 3. zv., 62.

[Kossics Jűzsef], A Magyar Orszűgi Vendus-Tűtokrűl. (O vendűskih Totih na Madűarskem), Kedveskedű 1824, ŷt. 19-42.

Izviru in poimenovanju ljudstva med Muro in Rabo je Jožef Košič namenil posebno razpravo, v kateri sprejme teorijo o vandalskem izviru. Košičeve trditve je Lajos Bitnitz zavrnil s tem, da so Vandali bili Germani, in da se njegovi učenci s Spodnjega Štajerskega dobro razumejo s tukajšnjimi Slovenci.⁸

Košič v svojem učbeniku madžarskega jezika (1833) prvič in zadnjič uporablja izraz »*vandalszki*» v svoji materinščini. V isti knjigi pa je zapisal tudi izraze »*Szloven, szlovenski*«. V naslovu knjige o lepem vedenju (ok. 1848) sta zapisana izraza »*Szloven i Szlovenka med Mürov i Rábov*«. V rokopisni zgodovini svoje ožje domovine pa tudi imenuje svoje rojake Slovence.⁹

Puconski evangeličanski učitelj Štefan Lülük je v svojem rokopisnem dvojezičnem učbeniku (1833) pisal tudi o prebivalstvu med Muro in Rabo. Pokrajino imenuje »*Szlovenszka kraina*«. V slovenskem delu poglavja »*Z-Historie*« imenuje Slovence »*Szloveni*«, v madžarščini pa »*Vandalusok*«.¹⁰

Anton Trstenjak je dvakrat prepotoval vse Prekmurje in poleti 1883 obiskal tudi porabske vasi. V svojem rokopisu »*Slovenci na Ogrskem*« pravi, da »*sami se imenujejo Slovenje, jednina Sloven*«. Vse izraze prevzema od Košiča.¹¹

Poimenovanja po l. 1867

V času boja za neodvisnost leta 1848–49 so katoliški duhovniki in njihovi verniki med Muro in Rabo podpirali katoliške Habsburžane, evangeličani pa madžarskega Lajosa Kossutha. Evangeličanski duhovnik Jánoš Kardoš (1801–1875) je videl zagotovilo za obstoj evangeličanske manjšine znotraj katoliške slovenske manjšine na Ogrskem v tem, da je podpiral pomadžarjevalne težnje v času dualizma (1867). Tedaj je začela prevladovati teza, da živijo med Rabo in Muro »*Vendski Slovenci*«, katerih »*stari slovenski*« jezik ni enak jeziku kranjskih Slovencev. Evangeličanski duhovniki in verniki med Muro in Rabo, ki so bili Kardoševi privrženci, so bili na koncu 19. stoletja prepričani, da svojo evangeličansko vero lahko obdržijo le, če na željo Madžarov postanejo »*Vendi, Vendski Slovenci*« ali se asimilirajo.¹²

[Kossics József], A magyarországi Vendus-Tótokról. (O vendüskih Totih na Madžarskem.) (obj. Csaplovics, János), Tudományos Gyűjtemény, 1828. zv. 5. 3–50.

Csaplovics, János, Die Wenden in Ungern. Neues Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur u. Kunst, 1829. št. 32., 34., 38., 39., 41.

Csaplovics, János, Croaten und Wenden in Ungern. Presburg 1829.

⁸ Kossits, Jozsef, Vannak-e Magyar országbán Vandalusok. (Ali so na Madžarskem Vandali). Tudományos Gyűjtemény 1827, zv. 6., 71–79.

Bitnitz, Lajos, Hazánkban nincsenek Vandalusok. (V naši domovini ni Vandalov.) Tudományos Gyűjtemény 1828, zv. 9., 70–79.

⁹ Kossics, József, Kratki navuk vogrskzoga jezika za zacsetnike, vödáni od goszpona Szalay Imrea. Na vandalszka vüszta prenesseni po Kossics Józsefi, gornyo-szinicskom plebánosi. Sztrskom plemenite 'Selez-noga varmegyéva obszine vözostampani. V-Grádczi, 1833.

[Kossics József], Zobrizani Szloven i Szlovenka med Mürov i Rábov. Körmend (ok. 1848)

Jožef Košič, Sztarine žseleznih ino Szalaszkih Szlovenov. (Obj. Josip Gruden) CZN 11, 1914, 93–154.

¹⁰ prim. Kozar-Mukič, Marija: Etnološko gradivo Štefana Lülüka. (Prispevek k zgodovini slovenske etnologije.) Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 1. Ljubljana 1982, 75–96. Vandal us - vpliv latinščine.

¹¹ Anton Trstenjak, Slovenci na Ogrskem, (NUK v Ljubljani, Rokopisni oddelek, stari fond 193)

¹² Vilko Novak, Izbor prekmurskega slovstva, Ljubljana 1976, 97–98.

Angyal, Endre: A vend kérdés. (Vendsko vprašanje.) Dunántúli Tudományos Gyűjtemény. Budapest 1972, 269–291.

Lukács, István (ur.), A vend kérdés. (Vendsko vprašanje.) Budapest 1996.

Marija Kozar, Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem. Monošter-Szombathely 1996, 170.

Posledica z dualizmom sklenjene osamosvojitve Madžarske l. 1867 je bila sistematična madžarizacija. Uradni jezik je postal madžarski. Slovenščino med Muro in Rabo sta ohranjala le Cerkev in družina.

Košičev opis severnega dela pokrajine med Muro in Rabo v prvi polovici 19. stoletja je v drugi polovici istega stoletja z opisom južnega dela iste pokrajine dopolnil Ferenc Gönczi. Kakor so avtorji v prvi polovici 19. stoletja prevzemali izraze za prebivalce in pokrajino od Jožefa Košiča, tako prevzemajo izraze avtorji v drugi polovici 19. stoletja (ob Košiču še) od Ferenc Gönczija. Gönczi je označil narodno pripadnost prebivalcev med Muro in Rabo takole: »*Vendi so iste narodnosti s štajerskimi Slovenci.*» Omenja »*slovensko kneževino*« ob Blatnem jezeru in da so »*ostanki tega ljudstva Vendi v zalski in železni županiji.*»¹³

Bálint Bellosics, Elek Sinkovich in János Jankó po Košiču in Göncziju označujejo poimenovanje in narodni značaj prebivalcev v pokrajini med Muro in Rabo: »*z jezikom štajerskih Slovencev se najbolj ujema jezik zahodnih prebivalcev...ogrsko-slovenski jezik...bohnyecz...Vendi – pravilneje Slovenci...*»¹⁴ Gönczi je ob koncu 19. stoletja ugotavljal, da prebivalci med Muro in Rabo niso imeli ne slovanske, ne madžarske narodne zavesti.

Poimenovanja po l. 1920

Po trianonski mirovni pogodbi se je povečalo zanimanje Slovencev in Madžarov (predvsem politikov) za pokrajino med Muro in Rabo, za »*prekmurske*« in »*rabske*« Slovence. Avtorji iz Slovenije iščejo v svojih spisih praslovanske in slovenske elemente v ljudski kulturi te pokrajine. Nekateri Madžari pa poskušajo dokazati neslovenski (npr. keltski) izvir prebivalstva in njihovega jezika. Slavist in etnolog iz Prekmurja Vilko Novak je od 30. let naprej do danes največ pisal o jeziku in izviru prebivalcev med Muro in Rabo. Že l. 1931 je ugotovil: »*Prebivalci teh krajev imenujejo sami sebe – kakor običajno povesod v Slovenski krajini – s praobliko narodnega imena: Sloven, Slovenje, enako kakor še Beneški Slovenci.*»¹⁵

Njegovi, med prvimi zapisani stavki o porabskih Slovencih, veljajo še danes: »*Zadovoljen bom, če izve nekaj Slovencev za ta pozabljeni kot naše zemlje, zakaj premnogokrat sem se imel priliko prepričati, da naši ljudje za rabske Slovence sploh ne vedo...Še je čas, da nas le ne prehitijo!*»¹⁶

Vilko Novak je v številnih spisih obravnaval tudi t.im. »*vendsko teorijo*«, katere glavni zagovornik je bil Aleksander Mikola, fizik in matematik prekmurskega rodu. Mikola je v francoščini, nemščini in madžarščini napisanih brošurah dokazoval, da v pokrajini med Muro in Rabo živi poseben narod »*Vendi*«, ki so ostanki Keltoev.¹⁷ Mikola je od novembra

¹³ Gönczi, Ferenc, A zalamegyei vendek. (Slovenci v županiji Zala) Muraköz 1887, št. 1-28.

isti, A zalamegyei vendek. (Slovenci v županiji Zala). Kaposvár 1914.

¹⁴ Bellosics, Bálint, A zala- és vasmegyei vendek. (Slovenci v županiji Zala in Vas.). Az Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képekben. zv. 13., Bécs 1896, 251-262.

Sinkovich, Elek, Vendek. (Prekmurski Slovenci.), Magyarorszáig vármegyéi és városai. 3. (zv.), Vasvármegyey. Bp. 1898, 388-392.

János Jankó, Vend ház. Magyarorszáig közigazdasági és közmívelődési állapota. Az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye 5, Budapest 1898, 817-825.

¹⁵ Vilko Novak, Rabski Slovenci, Slovenija, Ljubljana 1933, št. 6, 3.

¹⁶ isti, Pri rabskih Slovencih. Slovenec 16, okt. 1931

¹⁷ Mikola, Sándor, A vendség múltja és jelene. [Budapest 1928]

1920 do novembra 1922 izdajal v Budimpešti mesečnik za »Vende« z naslovom »Domovina«, toda s podnaslovom »mesečne novine za slovenski narod«.

Poimenovanja po I. 1941

Pokrajina med Muro in Rabo je bila v času druge svetovne vojne priključena k Madžarski, kar je okrepilo »vendsko teorijo«. Ponovno so izdali brošuro Aleksandra Mikole o »Vendskem vprašanju«.¹⁸

Prvi poklicni jezikoslovec iz pokrajine med Muro in Rabo, Avgust Pavel je l. 1942 v svoji rokopisni slovnici svoje materinščine jasno zapisal: »Vendski« jezik spada v skupino južnoslovanskih jezikov. Pravzaprav je le osamosvojen, večje narečje slovenskega jezika, od katerega se razlikuje le v naglaševanju, intonaciji, palatalizaciji soglasnikov in - brez resnejše jezikovne obnove - v očitnem siromaštvu modernega besedja.¹⁹

Istega leta je madžarski jezikoslovec István Kniezsa zapisal podobno stališče: »Nemci sicer imenujejo Slované Wind, njihov jezik pa windisch (odtod madžarsko ime Vend za zahodnoogrške Slovence), to ime se pojavi v obliki Venedi, Veneti, Venedae itd. kot ime Slovenov že v klasični davnini. Ker se Slovani sami nikoli in nikjer niso imenovali s tem imenom - slovansko lastno narodno ime je Slovene... - je gotovo, da to ime prvotno ni označevalo Slovanov, in imamo opraviti le s prenosom imena... Domnevati moramo tedaj, da je tudi Winden prvotno bilo tako neslovansko ljudstvo označujoče ime, ki so ga Germani prenesli na novo slovansko prebivalstvo, priseljeno na ozemlje davnega ljudstva Venetov...verjetno je, da so Germani s tem imenom imenovali Ilire...«²⁰

Večina priznanih madžarskih znanstvenikov je imenovala in imenuje prebivalce med Muro in Rabo za »domače Slovence, Slovence« (hazai Sloven).

Poimenovanje po I. 1945

Določitev državne meje Madžarske s sosednjimi državami je po drugi svetovni vojni sovpadla s popisom narodnostnega prebivalstva. Slovenci v okolici Monoštra so se bali izselitve, so hoteli ostati v svojem rojstnem kraju, zaradi tega so ob ljudskem štetju l. 1949 izjavili, da so madžarske narodnosti s slovenskim maternim jezikom. Ta dvojna identiteta izhaja tudi iz tega, da ti Slovenci ne razumejo, kaj je razlika med kategorijama - materinščina in narodnost.²¹

Za porabske Slovence v 60. letih je bila značilna dvojna mobilnost: lokalna mobilnost in preslojevanje (iz kmetov so postali delavci). Glavni vzrok odseljavanja je bila možnost zaposlitve. Prvi slovenski priseljenci so si v Monoštru zgradili hiše v isti ulici, v ulici Gáborja Bethlena, ki so jo Monoštrčani poimenovali »vendska ulica«. Priseljenci so prinesli s sabo iz rojstne vasi le nekaj pohištva, posode in oblek. Materni jezik uporabljajo le starši in morebitni stari starši med seboj, v družini, na ulici s sosedi, sorodniki in znanci. Mlajša generacija (od 20-30 let) kvečjemu razume porabsko slovensko narečje. Šoloobvezni otroci govorijo izključno madžarsko. Slovenskega pouka se jih udeležuje le malo. Njihovo znanje slovenskega jezika komaj doseže stopnjo razumevanja.

¹⁸ isti, A vendség múltja és jelene. [Budapest 1942]

¹⁹ Pavel Ágoston válogatott tanulmányai és cikkei. (Izbrane študije in članki A. Pavla) Szombathely 1976, 68.

²⁰ Kniezsa, István, A szlávok őstörténete. A magyarság és a szlávok. (Prazgodovina Slovanov. Madžari in Slovani.) Budapest 1942, 16.

²¹ prim. Stipkovits Ferenc, Szlovének a Rábamentén.-Porabski Slovenci. Celldömölk 1994.

Za priseljence je značilno prehodno stanje. Zapustili so že kulturo, v kateri so prej živeli, toda tudi v novo kulturo se še niso integrirali. Radi bi bili pripadniki obeh skupin, toda pravzaprav ne spadajo k nobeni. To povzroča manjvrednostni kompleks in negotovost pri Slovencih, ki živijo v mestih in drugih krajih zunaj Porabja.

Prilagajanje Slovencev se dogaja postopoma. Končni rezultat prilagoditve je asimilacija, to pa ne pomeni v vsakem primeru odpoved svoji identiteti. Značilen pojav je dvojna narodnostna zavest. Za starše je pomembna ohranitev njihove narodnosti, toda za otroke ne naredijo nič, niti materinščine jih ne naučijo. Kljub temu, da imajo slabo vest - v interesu kariere svojih otrok - , hočejo drugo generacijo obvarovati pred psihičnimi problemi, ki jih povzroča položaj, da ne spadajo več k svoji skupnosti, pa tudi ne k večinskemu narodu. Zaradi tega izključujejo rabo materinščine v družinskem krogu. V nekaterih družinah starši govorijo s svojimi otroki slovensko, toda ti odgovarjajo madžarsko. Posledica tega je, da so ti otroci »Pol Slovenci«. Redka je prava dvojezičnost, zvestoba do maternega jezika, zavestno ohranjanje tradicije.

Poznavanje slovenščine ima na Madžarskem nizko stopnjo družbene vrednosti oziroma ima omejene možnosti praktične uporabe.²²

Znamenja diglosije so v Porabju bila vedno in so še danes navzoča. Med starejšo generacijo je jezik vsakdanje komunikacije domače porabsko narečje. Med starejšo in mlajšo generacijo manj slovensko narečje, več madžarsčina. Peščica porabskih izobražencev uporablja v medsebojnem sporazumevanju tudi knjižno slovenščino. Pri mladih in otrocih se slovenščina skoraj v vseh govornih položajih umika madžarsčini.

V uradnem sporočanju porabski Slovenci v svojem kraju lahko uporabljajo materinščino, saj so na samoupravah zaposleni domačini. Zunaj domačega kraja pa lahko uporabljajo samo madžarski jezik. V javnem sporočanju, namenjenem porabskim Slovencem (časopis Porabje, radijske in televizijske oddaje za Slovence na Madžarskem, publikacije Zveze Slovencev in Državne slovenske samouprave ipd.) sta navzoča tako narečje kot knjižni jezik.²³

Govoriti dva jezika, poznati dve kulturi ni lahka naloga. Za to je človeka treba usposabljanje že od malih nog. Možnosti za tako usposabljanje v Porabju ni bilo. Tudi nekateri redki posamezniki, ki jim je to uspelo, so se morali zelo potruditi in so imeli nešteto težav. Človek pa težav ne mara in se odloči za lažji, udobnejši način življenja. Danes je v Porabju udobneje živeti z znanjem madžarsčine in nemščine. Po letu 1990 je veliko ljudi postalo brezposelnih. Manjše število ljudi se priložnostno lahko zaposli v sosednji Avstriji. Zaradi tega starši raje vpisujejo svoje otroke k pouku nemščine kot slovenščine. Saj se bo otrok z nemščino lahko preživljal, s slovenščino pa kvečjemu sodeloval pri kakšni kulturni skupini, hodil na izlete po Sloveniji. S tem pa se ne bo mogel preživljati. Na uporabo materinščine, na narodno zavest torej odločilno vpliva gospodarski položaj. Dokler porabski Slovenci ne bodo imeli tudi neposrednih gospodarskih vezi s Slovenijo, bo njihova narodna zavest ostala na nizki ravni.

Poimenovanje po l. 1989

Po demokratičnih spremembah l. 1989 se na Madžarskem v javnosti vedno bolj pogosto uporablja spet izraz »Vend«. Ne samo v publicistiki, ampak tudi v znanstvenih

²² prim. Himök Katalin - M. Kozár Mária, Szlovének a városokban - Szentgotthárd, (Slovenci v mestih Monošter.), A III. Békéscsaba Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségtudató Konferencia előadásai 2. Bp. -Becsaba 1986, 487-493.

²³ Prim. Jože Zadavec, »...pritrkavam, s krvavimi dlanmi plat zvona bijem«. Družina št. 6. Lj. 1997, str. 16.

razpravah, knjigah. Za »vendsko teorijo« se ne zanimajo samo madžarski, ampak tudi nekateri slovenski avtorji.²⁴

Sami prebivalci te pokrajine nikoli niso dvomili o tem, da so Slovenci. Če so jih spraševali v njihovi materinščini, so vedno odgovorili in odgovarjajo še danes, da so Slovenci. V svojem jeziku uporabljajo zase in za svojo pokrajino izraze: *Sloven, Slovence, Slovenska okroglina, Slovenska krajina*. V madžarščini, na vprašanje Madžarov, se večinoma izjavijo za *Vende*. Tega izraza so se navadili zlasti med drugo svetovno vojno, ko so v šoli bili kaznovani, če so govorili »vendsko«. V njihovi materinščini izraza »Vend, Tót« ne obstajata. »Vendi« se imenujejo le na madžarsko vprašanje. V njihovem imenu in namesto njih so drugi preučevali to vprašanje. Sami niso nikoli čutili potrebe po tem, da bi dokazovali ali dvomili o tem, kaj so. Govorijo »slovenski«, pravijo, da so »Slovenge«.

Madžari imenujejo Slovence v okolici Monoštra še danes *Vende*, njihovo pokrajino pa *Vendvidék* (Vendska pokrajina). Vendsko teorijo je spet oživila »Vendska zveza«, ki je bila l. 1992 - na pobudo Madžarov in pomadžarjenih Slovencev - ustanovljena na Verici, kjer deluje tudi slovenska manjšinska samouprava. Tako imenovano »vendsko vprašanje« torej ni znanstveno, temveč politično vprašanje. Madžarske znanstvene publikacije ne dvomijo o tem, da so »Vendi« Slovenci, izraze »Vend, Vendvidék« uporabljajo kot zgodovinski oznaki.

Oživitev »vendске teorije« ljudi - ki tako ali tako niso dovolj zavedni - samo zavede. Pri naslednjem ljudskem štetju se ne bodo izjavljali ne za Slovence, ne za *Vende*, ampak za Madžare. To bi bil samoobrambni refleks ljudi, ki hočejo ostati v svojem rojstnem kraju. Saj spomini na nasilne izselitve v 50. letih in na vojno 90. let v sosednji bivši Jugoslaviji zbuja v njih strah in se odločajo raje za asimilacijo.

Ugotovitev Metke Fujs velja za porabske Slovence dvojno. Ljudi v pokrajini med Muro in Rabo imajo tako Madžari kot Slovenci, tako matični narod kot večinski narod za »folklorno zanimivost neke na začetku noči«.²⁵

Summary

Who Are We?

On the Identity of Slovenes between the Mura and Raba

The name of the residents of the region between the Mura and the Raba was different in different historical periods and in different contexts. The landmark years between these periods are 1867, 1919, 1941-1945 and 1989. The major one is 1919. Till that year Slovenes lived together in the districts of Vas and Zala in the state of Hungary - in a region named respectively in Latin, German, Hungarian and Slovene: *Districtus Transmuranus, Bezirk der Winden, Tótság, Vendvidék, Slovenska okroglina, Slovenska krajina*. Following the Trianon Peace Treaty of 1920, nine Slovene villages in the vicinity of Monošter (Szentgotthárd) stayed in Hungary, while the rest of the villages in the Slovene region were allotted to the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. The region between the state border and the Mura was named Prekmurje, the one between the state border and the Raba Porabje.

²⁴ Gl. Zsiga, Tibor, *Muravidéktől Trianonig. (Od Pomurja do Trianona)* Lendva 1996

npr. Matej Bor, Jožko Savli, Ivan Tomažič. gl. Novak Vilko, *Madžari o Venetih*, Arheo 1990, 10, 107-110.

²⁵ Metka Fujs, *Prekmurje do Trianona. Slovenci in država*. SAZU-Razprave. Ljubljana 1995, 111.(separat)

Following the Trianon Peace Treaty, there was a growing interest on the part of Slovenes and Hungarians (especially politicians) for the region between the Mura and the Raba. Authors from Slovenia search for ancient Slavic and Slovene elements in the local folk culture. There are some Hungarian attempts to prove the non-Slovene (such as Celtic) roots of the population and their language.

The inhabitants of this region have never doubted they were Slovene. If asked in their mother tongue, they have always answered they are Slovenes. To name themselves and their region they use the terms: Sloven, Slovence, Slovenska okroglina, Slovenska krajina. If asked in Hungarian by Hungarians, they declare themselves to be Vends.